

T A
Č R

Tento projekt a jím dosažené výsledky byly spolufinancovány se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci Programu BETA2.

www.tacr.cz

Výzkum užitečný pro společnost.

MINISTERSTVO PRÁCE
A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

BEZPEČNOST A OCHRANA ZDRAVÍ PŘI PRÁCI

ZAMĚSTNÁVÁNÍ ŽEN A MLADISTVÝCH A OCHRANA JEJICH ZDRAVÍ PŘI PRÁCI

aktualizace
2022

Zpracoval kolektiv autorů z Výzkumného ústavu bezpečnosti práce, v. v. i., v rámci projektu TIRSMPSV701 Inovační řešení skupiny potřeb v oblasti optimalizace předpisů, postupů a opatření BOZP včetně diseminačních opatření (TIMPSV0007 Podpora rozvoje odborných kompetencí budoucí pracovní síly k bezpečnosti a ochraně zdraví při práci).

1 SPECIFICKÉ SKUPINY ZAMĚSTNANCŮ

1.1 Zaměstnanci a rizika

Co je riziko? Znáte ten pojem?

Riziko je chápáno jako zdroj zranění nebo poškození zdraví.

S riziky se setkáváme dnes a denně v běžném životě (riziko pádu ze schodů, zakopnutí, dopravní nehoda, pořežání atd.).

S riziky se setkáme i jako zaměstnanci, pracovníci mimo pracovněprávní vztahy (fyzicky podnikající osoby - OSVČ) nebo zaměstnavatelé. Každá práce nebo pracovní činnost má své rizika. Zákoník práce mluví o „rizicích možného ohrožení života a zdraví zaměstnanců, která se týkají výkonu práce“.

Všichni pracovníci nejsou vystavováni stejným rizikům a **některé skupiny pracovníků (specifické skupiny pracovníků) jsou vystavovány zvýšeným rizikům** (nebo pro ně platí zvláštní požadavky).

1.2 Specifické skupiny zaměstnanců a specifická rizika

Zaměstnanci - obecně

- Rizika možného ohrožení života a zdraví zaměstnanců, která se týkají výkonu práce.

Specifické skupiny zaměstnanců

- „Zvláštní“ nebo „zvýšená“ rizika z důvodu věku zaměstnanců, původu, pohlaví, fyzického stavu nebo postavení v podniku = **specifická rizika**.

1.3 BOZP a pracovní podmínky specifických skupin zaměstnanců

Při zaměstnávání některých skupin pracovníků by měl mít zaměstnavatel (též podnikatel) na zřeteli, že pro tyto skupiny mohou platit **specifické podmínky**, které musí respektovat.

Mladí a mladiství zaměstnanci

Starší zaměstnanci

Ženy

Zdravotně postižené osoby

Cizinci

Dočasní pracovníci

2 ŽENY

2.1 Zaměstnávání žen

Česká republika patří k zemím s vysokým počtem ekonomicky aktivních žen. Základní zásadou zaměstnávání žen je přítom princip, na jehož základě je **zakázáno zaměstnávat zaměstnankyně pracemi, které ohrožují jejich mateřství**. Tím je myšleno nejen mateřství již existující, ale i teprve budoucí, neboť se obecně předpokládá, že (každá, nebo téměř každá) žena jednou děti mít bude.

Právo ženy na zvláštní pracovní podmínky patří mezi nejvýznamnější sociální práva. Zaručují je Ústava a Listina základních práv a svobod s tím, že **ženy mají právo na zvýšenou ochranu zdraví při práci a na zvláštní pracovní podmínky**.

ZVLÁŠTNÍ PRACOVNÍ PODMÍNKY

Soubor práv žen a soubor povinností zaměstnavatelů a také státních orgánů, jehož účelem je umožnit ženám plnění pracovních úkolů v pracovněprávních vztazích, aniž by to bylo na újmu jejich zdraví a možnosti plnění dalších společenských funkcí, zejména jejich mateřského poslání.

OCHRANA ZDRAVÍ ŽEN PŘI PRÁCI

2.2 Pracovní podmínky žen

2.2.1 Zakázané práce

Ženy nesmějí být zaměstnávány **pracemi pod zemí, při těžbě nerostů nebo při ražení tunelů a štol**.

Připouští se několik výjimek, a to v případě, že ženy:

- v takovém prostředí vykonávají řídicí funkce a nekonají přítom manuální práci, nebo
- vykonávají zdravotnické a sociální služby, provozní praxi při studiu a práce, které nejsou manuální, a které je nutno občas konat pod zemí.

výjimka

2.2.2 Pracovní podmínky některých skupin žen

Těhotné ženy

Kojící ženy a matky
do konce devátého
měsíce po porodu

Ženy pečující o dítě
do 8 let

Osamělé matky
pečující o dítě
mladší 15 let

Ženy (zaměstnankyně) **nesmějí být zaměstnávány pracemi, které ohrožují jejich mateřství.** Vyhláška č. 180/2015 Sb. stanovuje, které práce a pracoviště jsou zakázány těhotným zaměstnankyním, kojícím zaměstnankyním a matkám do konce devátého měsíce po porodu.

Právní úprava počítá i se situací, kdy bude nutné řešit ochranu zdraví mladistvé, která je těhotná. **Rozsah prací zakázaných mladistvým ženám, které jsou těhotné, se proto rozšiřuje i na zákaz prací, které by jinak mladiství mohli konat z důvodu přípravy na budoucí povolání.**
Viz též kap. 3.3.

Jestliže při práci přichází v úvahu **expozice rizikovým faktorům poškozujícím plod v těle matky, je zaměstnavatel povinen, informovat o tom zaměstnankyně.**

Těhotné zaměstnankyně, zaměstnankyně, které kojí, a zaměstnankyně-matky do konce devátého měsíce po porodu je dále povinen seznámit s riziky a jejich možnými účinky na těhotenství, kojení nebo na jejich zdraví a učinit potřebná opatření, včetně opatření, která se týkají snížení rizika psychické a fyzické únavy a jiných druhů psychické a fyzické zátěže spojené s vykonávanou prací, a to po celou dobu, kdy je to nutné k ochraně jejich bezpečnosti nebo zdraví dítěte,

Zaměstnavatel je povinen ženě těhotné, kojící, a matce do konce devátého měsíce po porodu **zajistit zdravotně vyhovující práci** (záleží na lékařském posudku). **Přitom jí musí zaručit stejné nebo vyšší finanční ohodnocení.**

PRACOVNÍ DOBA, ÚPRAVA PRACOVNÍ DOBY

Zaměstnankyně pečující o dítě do 15 let, těhotná zaměstnankyně nebo zaměstnankyně, která prokáže, že převážně sama dlouhodobě pečuje o osobu, která se podle zvláštního právního předpisu považuje za osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), ve stupni III (těžká závislost) nebo stupni IV (úplná závislost), může **požádat o kratší pracovní dobu nebo jinou vhodnou úpravu stanovené týdenní pracovní doby a zaměstnavatel je povinen této žádosti vyhovět.**

Výjimka

Výjimkou z této povinnosti je existence „vážných provozních důvodů“ na straně zaměstnavatele.

Vážnými provozními důvody jsou důvody, kdy by byl znemožněn, narušen nebo vážně ohrožen řádný provoz (plnění úkolů nebo činnosti) zaměstnavatele.

PRÁCE V NOCI

Zaměstnavatel je povinen **převést těhotnou zaměstnankyni, zaměstnankyni, která kojí, nebo zaměstnankyni-matku do konce devátého měsíce po porodu, která pracuje v noci, na denní práci, požádá-li o to zaměstnankyně.** (Zaměstnavatel musí takovému požadavku vyhovět.)

PRÁCE NA SMĚNY

Zaměstnavatel je povinen **přihlížet při zařazování zaměstnanců do směn též k potřebám zaměstnankyň pečujících o děti.**

PRÁCE PŘESČAS

Zakazuje se zaměstnávat těhotné zaměstnankyně práci přesčas. Také zaměstnankyním, které pečují o dítě mladší než 1 rok, nesmí zaměstnavatel práci přesčas nařídít.

PRACOVNÍ CESTY

Ženy těhotné, ženy pečující o dítě do 8 let, nebo pro osamělé matky pečující o dítě mladší 15 let mohou být vyslány na služební/pracovní cestu pouze se svým souhlasem.

PŘELOŽENÍ

Ženy těhotné, ženy pečující o dítě do 8 let, nebo pro osamělé matky pečující o dítě mladší 15 let mohou být přeloženy jen na svou žádost.

PŘEVEDENÍ NA JINOU PRÁCI

Zaměstnavatel je povinen převést zaměstnance na jinou práci, koná-li těhotná zaměstnankyně, zaměstnankyně, která kojí, nebo zaměstnankyně-matka do konce devátého měsíce po porodu práci, kterou nesmějí být tyto zaměstnankyně zaměstnávány nebo která podle lékařského posudku ohrožuje její těhotenství nebo mateřství.

Zaměstnavatel je povinen převést těhotnou zaměstnankyni, zaměstnankyni, která kojí, nebo zaměstnankyni-matku do konce devátého měsíce po porodu, která pracuje v noci, na denní práci, požádá-li o to zaměstnankyně. (Zaměstnavatel musí takovému požadavku vyhovět.)

ZVLÁŠTNÍ PŘESTÁVKY

Zaměstnankyni, která kojí své dítě, je zaměstnavatel povinen poskytnout kromě přestávek v práci **zvláštní přestávky ke kojení**.

Zaměstnankyni, která pracuje po stanovenou týdenní pracovní dobu, přísluší na každé dítě, které kojí, do konce 1 roku jeho věku **2 půlhodinové přestávky a v dalších 3 měsících 1 půlhodinová přestávka za směnu**. Pracuje-li po kratší pracovní dobu, avšak alespoň polovinu týdenní pracovní doby, přísluší jí pouze 1 půlhodinová přestávka, a to na každé dítě do konce 1 roku jeho věku.

Přestávky ke kojení se započítávají do pracovní doby a přísluší za ně náhrada mzdy nebo platu ve výši průměrného výdělku.

PROSTORY PRO ODPOČINEK

Zaměstnavatel je povinen **těhotným zaměstnankyním, zaměstnankyním, které kojí, a zaměstnankyním-matkám do konce devátého měsíce po porodu přizpůsobovat na pracovišti prostory pro jejich odpočinek**.

Příklady prací zakázaných těhotným ženám, ženám, které kojí a matkám do konce 9. měsíce porodu

MANIPULACE S BŘEMENY

Zakázány jsou práce:

- při občasně ruční manipulaci nad 10 kg
- při časté ruční manipulaci nad 5 kg,
- při práci vsedě, spojené s častým zvedáním nebo přenášením břemene o hmotnosti vyšší než 2 kg
- směňová kumulativní hmotnost ručně manipulovaného břemene nad 2000 kg za průměrnou směnu,
- při nichž je minutový přípustný energetický výdej nad 14,5 kJ/minutu a průměrný směňový energetický výdej max 3,4 MJ,
- pro manipulaci s břemenem pomocí jednoduchého bezmotorového prostředku, při nichž je vynakládána tažná síla větší než 115 N nebo tlačná síla vyšší než 160 N.

Příklady prací zakázaných těhotným ženám, ženám, které kojí a matkám do konce 9. měsíce porodu

CHEMICKÉ LÁTKY

Zakázány jsou práce:

- spojené s expozicí chemickým látkám nebo chemickým směsím označovaným standardními větami označujícími specifickou rizikovost podle jiného právního předpisu upravujícího chemické látky nebo chemické směsi nebo standardními větami o nebezpečnosti podle přímo použitelného předpisu Evropské unie
- způsobujícím akutní nebo chronické otravy s těžkými anebo nevratnými účinky pro zdraví s větami H300, H301, H310, H311, H330 nebo H331 nebo jejich kombinacemi nebo s větami H370, H371 nebo H372,
- klasifikovaným jako karcinogen kategorie 1A, 1B nebo 2 s větami H350, H350i nebo H351,
- klasifikovaným jako mutagen v zárodečných buňkách kategorie 1A, 1B nebo 2 s větami H340 nebo H341,
- toxickým pro reprodukci s účinkem na plod v těle matky kategorie 1A, 1B nebo 2 s větami H360, H360D, H360FD, H360Fd, H360Df, H361, H361d nebo H361fd,
- senzibilizujícím dýchací cesty nebo kůži s větami H334 nebo H317,
- spojené s expozicí jiným chemickým látkám nebo chemickým směsím neuvedeným v písmenu g), pokud nelze na podkladě vyhodnocení zdravotních rizik vyloučit, že nedojde k poškození zdraví těhotné zaměstnankyně nebo plodu,
- při výrobě léčiv nebo veterinárních přípravků, obsahujících hormony, antibiotika nebo jiné biologicky vysoce účinné látky, pokud nelze na podkladě vyhodnocení zdravotních rizik vyloučit, že nedojde k poškození zdraví těhotné zaměstnankyně nebo plodu,
- při výrobě cytostatik nebo antimitotických léků, jejich přípravě k injekční aplikaci, při jejím provádění nebo při ošetřování pacientů léčených cytostatiky nebo antimitotickými léky,
- spojené s expozicí prachu tvrdých dřev s karcinogenními účinky,
- spojené s expozicí viru zarděnek, jinému biologickému činiteli skupin 2 až 4 zařazené jako rizikové nebo původci toxoplazmosy, pokud nelze u těhotné zaměstnankyně prokázat imunitu proti biologickému činiteli, který přichází při dané práci v úvahu.

Příklady prací zakázaných těhotným ženám, ženám, které kojí a matkám do konce 9. měsíce porodu

DALŠÍ ZAKÁZANÉ PRÁCE

Zakázány jsou práce:

- při výrobě a zpracování výbušnin nebo výbušných předmětů a při zacházení s nimi,
- při nichž hrozí zhroutení konstrukce, staveb nebo pád předmětů,
- ve výškách nad 1,5 m, nad volnou hloubkou přesahující 1,5 m nebo na souvislé ploše, jejíž sklon od vodorovné roviny je 10 stupňů a větší,
- na zařízeních vysokého elektrického napětí,
- při ošetřování zvířat vyžadujících zvláštní péči podle jiného právního předpisu upravujícího stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči,
- související s chovem zvířat podle jiného právního předpisu upravujícího způsob organizace práce a pracovních postupů při práci související s chovem zvířat a při porážení zvířat na jatkách,
- vykonávané v prostoru uzavřených nádob nebo nádrží,
- při ošetřování pacientů umístěných v uzavřených psychiatrických odděleních,
- těžební v podzemí.

Příklady prací zakázaných těhotným ženám, ženám, které kojí a matkám do konce 9. měsíce porodu

PRACOVNÍ PROSTŘEDÍ

Zakázány jsou práce:

- rizikové tj. zařazené podle zákona č. 258/2000 Sb. o veřejném zdraví do kategorií 2R, 3 a 4 s výjimkou: - prací zařazených pro faktor pracovního prostředí – psychická zátěž – práce v noční době,
- prací pro faktor pracovního prostředí práce s biologickými činiteli pokud lze u těhotné zaměstnankyně prokázat imunitu proti biologickému činiteli, který přichází při dané práci v úvahu, a
 - prací, pro které podmínky jejich výkonu stanoví právní předpisy upravující využívání jaderné energie a ionizující záření,
- spojené se zaujímáním pracovní polohy v hlubokém předklonu, vkleče, v dřepu, vleže, ve stoji na špičkách, s rukama nad výškou ramen, s rotací trupu nebo úklony trupu o více než 10 stupňů, jde-li o opakující se pracovní úkony,
- při nichž minutový přípustný energetický výdej překračuje 14,5 kJ/minutu a průměrný směnový energetický výdej překračuje 3,4 MJ,
- spojené s ruční manipulací s břemenem, jehož hmotnost při občasných manipulacích překračuje 10 kg nebo při časté manipulaci 5 kg,
- při nichž směnová kumulativní hmotnost ručně manipulovaného břemene překračuje 2000 kg za průměrnou směnu,
- vykonávané vsedě, spojené s častým zvedáním nebo přenášením břemene o hmotnosti vyšší než 2 kg,
- spojené s tlakem na břicho,
- při nichž nelze upravit parametry pracovního místa s ohledem na antropometrické změny těla,
- vykonávané v pracovní poloze vstoje nebo vsedě s převahou statické složky práce bez možnosti její změny,
- vykonávané ve nuceném pracovním tempu,
- při nichž by mohly být vystaveny rázům,
- spojené s expozicí celkovým horizontálním nebo vertikálním vibracím, překračujícím přípustný expoziční limit snížený o 10 dB.

Příklady pracovišť zakázaných těhotným ženám, ženám, které kojí a matkám do konce 9. měsíce porodu

PRACOVISŤE

Těhotným ženám, ženám, které kojí a matkám do konce 9. měsíce porodu je zakázáno pracovat na pracovištích, kde:

- je tlak vzduchu vyšší než okolní atmosférický tlak o více než 20 kPa,
- je koncentrace kyslíku v ovzduší nižší než 20 % objemových,
- obyvatelstvo jiným právním předpisem upravujícím ochranu zdraví před účinky neionizujícího záření,
- podle hodnocení zdravotních rizik zaměstnavatelem expozice chemickým látkám nebo směsím nebo biologickým činitelům skupin 2 až 4 může ohrozit jejich zdraví nebo zdraví plodu.

2.3 Vybrané právní předpisy k BOZP a zaměstnávání žen

Zákony

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- **Zákon č. 262/2006 Sb. zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů**
- Zákon č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (Pozn. redakce: Novela zákona č. 258/2000 Sb. již účinným zákonem č. 267/2015 Sb. upravila terminologii, některá ustanovení ohledně kategorizace prací, a dále paragrafy 44a a 44b, kde byly zrušeny odst. 6 a 7 – nakládání mladistvých žáků s nebezpečnými látkami; tuto problematiku nyní upravuje nařízení vlády č. 32/2016 Sb.)
- Zákon č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 373/2011 Sb. o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 251/2005 Sb. o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 309/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení vlády

- **Nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů (změněno: nařízeními vlády č.: 68/2010 Sb., 93/2012 Sb., 9/2013 Sb., 32/2016 Sb., 246/2018 Sb., 41/2020 Sb., 467/2020 Sb. a 195/2021 Sb. - změny účinné k datu 28. 2. 2022)**
- Nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů (změněno: nařízeními vlády č.: 249/2007 Sb., 452/2009 Sb., 246/2012 Sb., 210/2013 Sb., 204/2014 Sb., 233/2015 Sb., 336/2016 Sb., 337/2016 Sb., 286/2017 Sb., 273/2018 Sb., 347/2019 Sb., 487/2020 Sb. a 405/2021 Sb. - změny účinné k datu 28. 2. 2022)

Vybrané právní předpisy k BOZP a zaměstnávání žen – pokračování

Vyhlášky

- Vyhláška č. 61/2018 Sb., o seznamu nebezpečných chemických látek, směsí a prachů a podmínkách nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi a podmínkách výkonu činností spojených s nebezpečnou expozicí prachů
- **Vyhláška č. 180/2015 Sb., o pracích a pracovištích, které jsou zakázány těhotným zaměstnankyním, zaměstnankyním, které kojí, a zaměstnankyním-matkám do konce devátého měsíce po porodu, o pracích a pracovištích, které jsou zakázány mladistvým zaměstnancům, a o podmínkách, za nichž mohou mladiství zaměstnanci výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání (vyhláška o zakázaných pracích a pracovištích)**
- Vyhláška č. 79/2013 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, (vyhláška o pracovnělékařských službách a některých druzích posudkové péče)
Změny k vyhl. č. 79/2013 Sb.:
 - vyhláška č. 436/2017 Sb., kterou se mění vyhláška č. 79/2013 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, (vyhláška o pracovnělékařských službách a některých druzích posudkové péče)
- Vyhláška č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli, ve znění pozdějších předpisů
Změny k vyhl. č. 432/2003 Sb.:
 - vyhláška č. 240/2015 Sb., kterou se mění vyhláška č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli, ve znění pozdějších předpisů
 - vyhláška č. 181/2015 Sb., kterou se mění vyhláška č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli, ve znění vyhlášky č. 107/2013 Sb.
 - vyhláška č. 107/2013 Sb., kterou se mění vyhláška č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli

3 MLADISTVÍ

3.1 Zaměstnávání mladistvých

Kdo je mladistvý?

Mladistvý je člověk (v oblasti pracovního práva se používá pojem „zaměstnanec“) **mladší 18 let, resp. osoba, která dovršila 15 let a nepřekročila 18 let věku.**

Zaměstnávání mladistvých je v České republice možné. Pochopitelně pouze na základě sjednaného pracovního poměru nebo na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr, které zakládají **pracovněprávní vztah.**

Zaměstnavatelé však ohledně mladistvých zaměstnanců musí splnit všechny podmínky, uvedené zákoníku práce, v prováděcích předpisech k zákoníku práce a v dalších právních předpisech.

Zaměstnavatel je povinen zabezpečit na své náklady, **aby mladiství zaměstnanci byli vyšetřeni poskytovatelem pracovnělékařských služeb a mladiství zaměstnanci jsou povinni se stanoveným lékařským vyšetřením podrobit.**

Vyšetření lékařem pracovnělékařských služeb se u mladistvých provádí:

- a) před vstupem do pracovního poměru (pracovní smlouva, dohoda o provedení práce nebo o pracovní činnosti, a to vč. brigád) a před převedením na jinou práci na dobu delší než jeden měsíc,**
- b) pravidelně podle potřeby, nejméně však jednou ročně, pokud Ministerstvo zdravotnictví nestanoví pro některý pracovní obor častější lékařská vyšetření.**

Zaměstnavatelé smíjí zaměstnávat mladistvé **pouze pracemi, které jsou přiměřené jejich fyzickému a rozhovému rozvoji, a poskytují jim při práci zvýšenou péči.** Při ukládání pracovních úkolů mladistvému zaměstnanci je zaměstnavatel povinen řídit se lékařským posudkem vydaným poskytovatelem pracovnělékařských služeb.

3.2 Pracovní podmínky mladistvých

Zaměstnavatelé jsou povinni vytvářet **příznivé podmínky** pro všestranný rozvoj tělesných a duševních schopností mladistvých zaměstnanců též **zvláštní úpravou jejich pracovních podmínek**.

OCHRANA ZDRAVÍ MLADISTVÝCH PŘI PRÁCI

Přestávka v práci a bezpečnostní přestávka

Zaměstnavatel je povinen poskytnout mladistvému zaměstnanci nejdéle po 4,5 hodinách nepřetržité práce přestávku v práci na jídlo a oddech v trvání nejméně 30 minut. U prací, které nemohou být přerušeny, musí být zaměstnanci i bez přerušení provozu nebo práce zajištěna přiměřená doba na oddech a jídlo; tato doba se započítává do pracovní doby.

Nepřetržitý odpočinek v týdnu

Zaměstnavatel je povinen rozvrhnout pracovní dobu tak, aby zaměstnanec měl nepřetržitý odpočinek v týdnu v trvání alespoň 35 hodin. Nepřetržitý odpočinek v týdnu nesmí činit u mladistvého zaměstnance méně než 48 hodin.

3.3 Zakázané práce

Příklady prací, kterými nesmějí být zaměstnáváni mladiství

Zakazuje se zaměstnávat mladistvé zaměstnance **pracemi pod zemí, při těžbě nerostů nebo při ražení tunelů a štol.**

Zakazuje se zaměstnávat mladistvé zaměstnance **pracemi, které se zřetelem k anatomickým, fyziologickým a psychickým zvláštnostem v tomto věku jsou pro ně nepřiměřené, nebezpečné nebo škodlivé jejich zdraví.** Ministerstvo zdravotnictví stanoví vyhláškou v dohodě s Ministerstvem průmyslu a obchodu a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy práce a pracoviště, které jsou zakázány mladistvým zaměstnancům, a podmínky, za nichž mohou mladiství zaměstnanci výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání (vyhláška č. 180/2015 Sb.).

Zákazy některých zde uvedených prací mohou být rozšířeny i na zaměstnance ve věku do 21 let.

Zakazuje se zaměstnávat mladistvé **zaměstnance také pracemi, při nichž jsou vystaveni zvýšenému nebezpečí úrazu nebo při jejichž výkonu by mohli vážně ohrozit bezpečnost a zdraví ostatních zaměstnanců nebo jiných fyzických osob.**

Zakazuje se zaměstnávat mladistvé zaměstnance **prací přesčas a prací v noci**. Výjimečně mohou mladiství zaměstnanci starší než 16 let konat noční práci nepřesahující 1 hodinu, jestliže je to třeba pro jejich výchovu k povolání, a to pod dohledem zaměstnance staršího 18 let, je-li tento dohled pro ochranu mladistvého zaměstnance nezbytný. Noční práce mladistvého zaměstnance musí bezprostředně navazovat na jeho práci připadající podle rozvrhu směn na denní dobu.

Jestliže je **zakázáno zaměstnávat mladistvého zaměstnance prací, pro kterou se mu dostalo výchovy k povolání**, protože je její výkon mladistvým zaměstnancům zakázán nebo protože podle lékařského posudku vydaného poskytovatelem pracovnělékařských služeb ohrožuje jeho zdraví, **je zaměstnavatel povinen** do doby, než bude mladistvý zaměstnanec moci tuto práci konat, **poskytnout mu jinou přiměřenou práci odpovídající pokud možno jeho kvalifikaci**.

3.4 Právo na informace

Zaměstnanec má právo na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP), na informace o rizicích jeho práce a na informace o opatřeních na ochranu před jejich působením. Zaměstnavatel je v této souvislosti povinen zajistit zaměstnancům, vč. mladistvých zaměstnanců, **přiměřené informace a pokyny o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci**, a to zejména formou seznámení s riziky, výsledky vyhodnocení rizik a s opatřeními na ochranu před působením těchto rizik, která se týkají jejich práce a pracoviště. **Poskytování těchto informací**, a dále informací o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP musí být zajištěno vždy **při přijetí zaměstnance, při jeho převedení, přeložení nebo při změně pracovních podmínek, změně pracovního prostředí, zavedení nebo změně pracovních prostředků, technologie a pracovních postupů**. Poskytování informací probíhá formou **nástupního/vstupního školení BOZP, později formou opakovaného nebo mimořádného školení BOZP**.

Zaměstnanci, vč. mladistvých zaměstnanců, mají povinnost se informacemi a pokyny zaměstnavatele řídit.

3.5 Vybrané právní předpisy k zaměstnávání mladistvých

Zákony

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- **Zákon č. 262/2006 Sb. zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů**
- **Zákon č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů** (Pozn. autorů: *Novela zákona č. 258/2000 Sb. již účinným zákonem č. 267/2015 Sb. upravila terminologii, některá ustanovení ohledně kategorizace prací, a dále paragrafy 44a a 44b, kde byly zrušeny odst. 6 a 7 – nakládání mladistvých žáků s nebezpečnými látkami; tuto problematiku nyní upravuje nařízení vlády č. 32/2016 Sb.*)
- Zákon č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 373/2011 Sb. o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 251/2005 Sb. o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 309/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení vlády

- Nařízení vlády č. 286/2017 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů
- **Nařízení vlády č. 32/2016 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů**
- **Nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů (změněno: nařízeními vlády č.: 68/2010 Sb., 93/2012 Sb., 9/2013 Sb., 32/2016 Sb., 246/2018 Sb., 41/2020 Sb., 467/2020 Sb. a 195/2021 Sb. - změny účinné k datu 28. 2. 2022)**
- Nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů (změněno: nařízeními vlády č.: 249/2007 Sb., 452/2009 Sb., 246/2012 Sb., 210/2013 Sb., 204/2014 Sb., 233/2015 Sb., 336/2016 Sb., 337/2016 Sb., 286/2017 Sb., 273/2018 Sb., 347/2019 Sb., 487/2020 Sb. a 405/2021 Sb. - změny účinné k datu 28. 2. 2022)

Vybrané právní předpisy k zaměstnávání mladistvých - pokračování

Vyhlášky

- Vyhláška č. 61/2018 Sb., o seznamu nebezpečných chemických látek, směsí a prachů a podmínkách nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsí a podmínkách výkonu činností spojených s nebezpečnou expozicí prachů
- **Vyhláška č. 180/2015 Sb., o pracích a pracovištích, které jsou zakázány těhotným zaměstnankyním, zaměstnankyním, které kojí, a zaměstnankyním-matkám do konce devátého měsíce po porodu, o pracích a pracovištích, které jsou zakázány mladistvým zaměstnancům, a o podmínkách, za nichž mohou mladiství zaměstnanci výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání (vyhláška o zakázaných pracích a pracovištích)**
- Vyhláška č. 79/2013 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, (vyhláška o pracovnělékařských službách a některých druzích posudkové péče), ve znění pozdějších předpisů
Změny k vyhl. č. 79/2013 Sb.:
 - vyhláška č. 436/2017 Sb., kterou se mění vyhláška č. 79/2013 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, (vyhláška o pracovnělékařských službách a některých druzích posudkové péče)
- Vyhláška č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli, ve znění pozdějších předpisů
Změny k vyhl. č. 432/2003 Sb.:
 - vyhláška č. 240/2015 Sb., kterou se mění vyhláška č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli, ve znění pozdějších předpisů
 - vyhláška č. 181/2015 Sb., kterou se mění vyhláška č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli, ve znění vyhlášky č. 107/2013 Sb.
 - vyhláška č. 107/2013 Sb., kterou se mění vyhláška č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli

POUŽITÍ ZDROJE

Text

- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška č. 180/2015 Sb., o pracích a pracovištích, které jsou zakázány těhotným zaměstnankyním, zaměstnankyním, které kojí, a zaměstnankyním-matkám do konce devátého měsíce po porodu, o pracích a pracovištích, které jsou zakázány mladistvým zaměstnancům, a o podmínkách, za nichž mohou mladiství zaměstnanci výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání (vyhláška o zakázaných pracích a pracovištích).
- *Znalostní systém prevence rizik v BOZP* [online]. Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v. v. i., c2016 – 2019. [cit. 2019-08-19]. Dostupný z: <http://www.ceskyfocalpoint.cz/>.
- Český Focal Point pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci [online]. [cit. 2019-08-21]. Dostupný z: <http://www.ceskyfocalpoint.cz/>.
- JOUZA, Ladislav. Ochrana mladistvých v zaměstnání. *EPRAVO.CZ* [online]. EPRAVO.CZ, a. s., 29. 4. 2019. [cit. 2022-02-28]. Dostupný z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ochrana-mladistvych-v-zamestnani-109191.html>.
- *Práce zakázané těhotným ženám* [online]. Guard7 [cit. 2019-08-18]. Dostupný z: <https://www.guard7.cz/po/prace-zakazane-tehotnym-zenam>.
- KRÁL, Miroslav. Ergonomický výkladový slovník. 1. vyd. Rožnov pod Radhoštěm: Rožnovský vzdělávací servis, 1999. 139 s.

Obrázky

- Fotobanka Pixabay.com (pod licencí Public Domain (CC0)).